

רישוי של עסקים החייבים בהתאמות נגישות: דברי הסבר

בתי עסק בהם ניתן שירות לציבור, צריכים להיות נגישים לאנשים עם מוגבלות, בהתאם לחוק. על-מנת להבטיח זאת, נדרשים בתי העסק להראות, גם במסגרת הליך קבלת רישיון עסק או חידושו כי מתקיימות בהם התאמות הנגישות.

על הרשות המקומית לבחון על ידי מורשה נגישות מטעמה, אם העסק המגיש בקשה לקבלת רישיון עסק או לחידושו, עומד בדרישות הנגישות בהתאם לחוק. הרשות רשאית להיעזר במקרים המתאימים בחוות דעת של מורשה נגישות מטעם בית העסק, המוכיחה את קיום התאמות הנגישות. חוות הדעת מתייחסת לדרישות הנגישות, שעל בית העסק לעמוד בהן לפי החוקים והתקנות השונים. חוות הדעת צריכה להיבחן על ידי מורשה נגישות מטעם הרשות. בהסתמך עליה רשאית הרשות המקומית להעניק לעסק רישיון עסק או לחדשו, לפי העניין.

מאמר זה מתאר את ההליך לרישוי עסק החייב בנגישות לפי סעיפים 8 א – 8 ג לחוק רישוי עסקים התשכ"ח – 1968. המאמר עוסק בנושאים הבאים:

- על מי חל ההליך?
- מה בוחנת חוות הדעת של מורשה הנגישות?
- הנחיות לרשות המקומית
- הנחיות למורשה נגישות למילוי טופס ביקורת נגישות בעסקים

על מי חל ההליך?

הליך הרישוי חל על העסקים שלהלן:

1. מקומות שניתן בהם שירות לציבור או שיש בהם קבלת קהל (כגון קניון, חנות, חניון ציבורי או מסעדה).
2. במפעל, בית מלאכה או מקום עבודה אחר (בבניין קיים או חדש), חל הליך זה רק על האזור אליו מגיעים לקוחות.

מה בוחנת חוות הדעת?

חוות הדעת צריכה לבחון האם בוצעו התאמות הנגישות וההוראות בהן חייב העסק עד למועד מתן הרישוי או חידושו.

עסק בבניין חדש¹ יש לבדוק לפי תקנות הנגישות לבניין חדש [תקנות התכנון והבנייה (בקשה להיתר, תנאיו ואגרות), תש"ל-1970, תוספת שנייה, חלק ח'1, פרק א': בניין ציבורי חדש].

עסק בבניין קיים² יש לבדוק לפי תקנות הנגישות לבניין קיים [תקנות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות (התאמות נגישות למקום ציבורי שהוא בניין קיים), תשע"ב-2011]. זאת גם אם העסק עצמו – חדש.

ב 25 באוקטובר, 2013 נכנסות לתוקף גם תקנות נגישות השירות³, שבהן גם הוראות לגבי תכנון פנים, ריהוט ושירות, וכן התאמות עבור אנשים עם מוגבלות ראייה, שמיעה, שכלית ונפשית. גם לתקנות אלה יש צורך להתייחס בחוות הדעת.

1 בנין שההיתר להקמתו ניתן לאחר 1.8.2009

2 בנין שההיתר להקמתו ניתן לפני 1.8.2009

³ תקנות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות (התאמות נגישות לשירות), התשע"ג - 2013

אם מדובר **בעסק קטן**, אפשר להסתפק בדרך כלל בבדיקת העסק לפי חוברת הנחיות הנגשת עסק קטן שהוציאה נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות⁴.

עסק קטן הוא עסק ששטחו עד 100 מ"ר. אם העסק הוא בית אוכל, כדי להיחשב לעסק קטן - שטח ההסעדה שבו לא יעלה על 25 מ"ר. במקרה זה בעל העסק רשאי לבדוק את העסק בעצמו בהתאם לדפי ההנחיות שבחוברת, ויבצע את הנדרש כך שיוכל להצהיר שעומד בדרישות. הרשות באמצעות המורשה מטעמה תוודא את נגישות העסק בפועל.

⁴ את החוברת בעברית ובערבית ניתן להוריד על-ידי חיפוש "איך להנגיש" במנוע חיפוש באינטרנט ושם באתר "שער המידע לנגישות" תחת "מדריכים", או ישירות בכתובת:
<http://index.justice.gov.il/Units/NetzivutShivyon/MercazHameidaLenegishut/TfasimUmachshevonim/Pages/madrichim.aspx>

הנחיות לרשות המקומית

הרשות נדרשת לוודא את קיום דרישות הנגישות במסגרת ההליך הרגיל של מתן רישיון עסק או חידושו. נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות במשרד המשפטים מתכוונת לעקוב אחר יישום הנהל והדרישות ברשויות רישוי העסקים, החל בסוף 2013.

רשות הרישוי מקבלת את החלטתה על סמך המידע שבידיה, לרבות חוות הדעת של מורשה הנגישות, המופיעה בטופס ביקורת נגישות בעסקים. את ההחלטה יש לציין בחלק ה' של הטופס.

החלטת הרשות:

כאשר חוות דעת המורשה חיובית, כלומר, המורשה מאשר עמידה בדרישות התקנות - הרשות רשאית לתת את רישיון העסק.

כאשר יש התאמות נגישות שמועד ביצוען טרם הגיע

התייחסות מיוחדת נדרשת לעסק בבניין קיים, אשר יש התאמות נגישות שמועד ביצוען טרם הגיע ועליו לבצען בעתיד (כמפורט בטופס חוות הדעת של מורשה הנגישות עבור בניין קיים, חלק ב', סעיף 2, טבלה 2). במקרה זה, רשאית הרשות לתת רישיון עסק, אך עליה להוסיף את הדרישה לביצוע ההתאמות הנדרשות כתנאי לרישיון העסק. כמו כן, יש להגביל את תאריך רישיון העסק למועד האחרון לביצוע התאמות נגישות אלה.

כאשר חוות דעת המורשה שלילית

עבור עסק בבניין חדש - לא ניתן לתת רישיון לעסק וגם לא ניתן לתת היתר זמני, עד שיושלמו התאמות הנגישות הנדרשות (ותתקבל חוות דעת חיובית).

עבור עסק בבניין קיים – ניתן לתת היתר זמני פעם אחת בלבד לשנה, שאותו ניתן להאריך בנסיבות מיוחדות בחצי שנה נוספת ולא יותר מכך.

טפסי חוות הדעת אינם כוללים התייחסות להיתר זמני. רשות מקומית המעוניינת בכך, יכולה להוסיף התייחסות זו לטופס חוות הדעת לגבי בניין קיים בלבד.

עסק הנמצא בבנין קיים שאינו נגיש

מקרה הדורש תשומת לב מיוחדת הוא מקרה שבו:

עסק טעון רישוי מצוי בבנין קיים שבו אין נגישות רציפה מפתח הבניין ועד לפתח העסק, כאשר האחריות לביצוע התאמות אלה אינה חלה עליו אלא על בעל הבניין.

במקרה זה לא יימנע מתן רישיון לעסק או חידושו, אם מתקיימים התנאים הבאים:

1. לפי חוות דעת המורשה, העסק עמד בכל הוראות הנגישות החלות עליו.
2. טבלה מס' 3 בטופס ביקורת נגישות בעסקים הועברה לבעל הבניין, ובעל העסק חתם על האישור שבסעיף 2ג'.

פטורים

בתקנות הנגישות השונות נקבעו פטורים, התנאים לכך ומי מאשר אותם. כל פטור מביצוע התאמת נגישות שקיבל העסק, צריך לבוא לידי ביטוי בחוות הדעת של מורשה הנגישות. יובהר כי בהליך חוות הדעת, יכול מורשה הנגישות לאשר פטור בבנין קיים כמשמעו בתקנות הנגישות לבנין קיים [תקנות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות (התאמות נגישות למקום ציבורי שהוא בנין קיים), תשע"ב-2011], **אם הדבר בסמכותו**, ובהתאם להנחיות תקנות הנגישות.

הנחיות למורשה נגישות למילוי חוות הדעת

1. טופס חוות הדעת מתייחס הן לעסקים בבניין ציבורי קיים והן לעסקים בבניין ציבורי חדש. המורשה נדרש, כבר בחלק א של הטופס, לציין באיזה סוג של בניין מדובר. לאורך הטופס מצוין סוג הבניין שביחס אליו יש למלא כל חלק בטופס.
2. יובהר כי הוצאת פטור כדיון, תחשב כקיום הוראות התקנות הרלבנטיות.

לגבי עסק בבניין קיים בלבד:

- א. בעל עסק שיש לו 5 עסקים לפחות שפועלים בבנין קיים רשאי להגיש כל אחד מהעסקים לפי לוחות הזמנים שחלים על מי שאחראי להגשת 5 בניינים לפחות (בתקנות הנגישות לבנין קיים). זאת בין אם עסקים אלה ממוקמים ברשויות שונות או נמצאים כולם באותה רשות מקומית. במקרה שהעסקים ממוקמים במספר רשויות, בעל העסק יצרף לבקשה לרישיון עסק או חידושו את רשימת כל הבניינים הקיימים שהוא אחראי להגשתם. ברשימה יש לפרט את הבניינים השונים ולוחות הזמנים לסיום הגשתם, לרבות העסק נשוא הבקשה⁵. בנוסף, רשאית רשות הרישוי שבה נדונה בקשה למתן או חידוש רישיון, לדרוש מבעל העסק שיוכיח כי אכן יש לו עסקים נוספים בבניינים קיימים ברשויות אחרות.
 - ב. טבלה מס' 3 בטופס (סעיף 2ג' בטופס) והאישור לפי סעיף 3 נועדו לאפשר מתן או חידוש רישיון גם במקרים בהם לא קיימת רציפות נגישות עד לפתח בית העסק. זהו מקרה בו עסק טעון רישוי מצוי בבנין קיים שבו אין נגישות רציפה מפתח הבניין ועד לפתח העסק והאחריות לביצוע התאמות הנגישות היא על בעל הבניין. כגון מקרה של בית עסק השוכר חלל בקומה שנייה של בנין שבו רק מדרגות ואין מעלית. לפי תקנות הנגישות לבנין קיים, את המעלית על בעל הבניין להתקין ולא על העסק.
- לאחר מילוי טבלה מס' 3, על בעל העסק להעביר, בכתב, העתק מטבלה מס' 3, למי שחייב בביצוע התאמות הנגישות המפורטות בה, ולדרוש ממנו את ביצוען.

⁵ עוד על הרשימה ראו במאמר העוסק בלוחות זמנים להגשת מבנים שבאחריות גופים פרטיים, בכתובת: <http://index.justice.gov.il/Units/NetzivutShivyon/MercazHameidaLenegishut/Pages/default.aspx>

על כך יצהיר בסעיף 2'ג' בטופס. אם העסק עצמו עומד בכל דרישות הנגישות החלות עליו, אין להתנות את מתן הרישיון לעסק בהתקנת המעלית (תקנה 15 (ג) בתקנות הנגישות לבניין קיים⁶).

פרטים נוספים ומידע עדכני בנושאי נגישות, ניתן למצוא במרכז המידע לנגישות של נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, בכתובת:

<http://index.justice.gov.il/Units/NetzivutShivyon/MercazHameidaLenegishut/Pages/default.aspx>

⁶ מקרה מסוג זה מפורט בתקנה 15 לתקנות שוויון זכויות תקנות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות (התאמות נגישות למקום ציבורי שהוא בניין קיים), תשע"ב-2011. להלן נוסח תקנה 15:

(ג) יראו מקום בבניין קיים שהוא עסק טעון רישוי כמשמעותו בחוק רישוי עסקים, התשכ"ח-1968 (להלן – חוק רישוי עסקים), שהתקיימו לגביו המפורטים להלן, כמקום שמתקיימת בו נגישות לפי תקנות אלה לצורך מתן רישיון, או היתר לפי סעיף 8(ב) לחוק רישוי עסקים:

(1) הושלמו בו דרישות תקנות אלה, שהיתה חובה להשלימן עד ערב מתן חוות דעת לפי סעיף 8(ב) לחוק רישוי עסקים, לפי לוחות הזמנים שבתקנות 7 או 8, לפי העניין;

(2) חוות הדעת האמורה בפסקה (1) הכילה התייחסות להתאמות נגישות נוספות הנדרשות בבניין הקיים, ככל שנדרשות, כתנאי להשלמת רצף הנגישות מפתח הבניין הקיים עד לפתח העסק טעון הרישוי האמור שנמצא בבניין (להלן – התאמות הנגישות הנוספות);

(3) החייב בביצוע נגישות לגבי העסק טעון הרישוי העביר את רשימת התאמות הנגישות הנוספות לחייב בביצוע נגישות, ודרש ממנו לבצען.